

08. Mülteci öğrencilere yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar

Ali TEMİZEL¹

İsmail BOĞA²

APA: Temizel, A. & Boğa, İ. (2023). Mülteci öğrencilere yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 104-112. DOI: 10.29000/rumelide.1283454

Öz

Bu çalışma, Türkiye'deki devlet liselerinde mülteci öğrencilerin yabancı dil öğrenirken karşılaştıkları temel zorlukları, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yabancı dil öğretirken karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların mülteci öğrencilerin akademik performansları ve yabancı dil öğrenme süreçleri üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma Türkiye'de önemli sayıda mülteci öğrenciye hizmet veren devlet liselerinde yapılmıştır. Çalışmanın katılımcıları 24 İngilizce öğretmeni ve 72 mülteci öğrencidir. Nitel bir araştırma tasarımı benimsenmiştir. Veriler, İngilizce öğretmenleri ve mülteci öğrenciler için açık uçlu sorulardan oluşan anketler yolu ile toplanmıştır. Nitel verilerin analizi sonunda sorunlar öğretmenler ve öğrenciler bakımından olmak üzere iki ana alanda ele alınmıştır. Karşılaşılan güçlüklerden en belirgin olanlarının dil engeli, kültürel farklılıklar, iletişim ve uyum sorunları olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ve okulların, dil programları tasarlarırken bu zorlukları dikkate almaları ve mülteci öğrencilerin okul sistemine başarılı bir şekilde entegre olmalarını sağlamak ve hem yabancı dil öğrenin süreçlerini hem de genel akademik başarı durumlarını geliştirmek için onlara destek sağlamaları gibi eğitimciler ve eğitim planlayıcıları için öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mülteci Öğrenciler, Yabancı Dil Öğretimi, Mültecilere Yabancı Dil Öğretimi

Difficulties in teaching foreign languages to refugee students

Abstract

This study aims to identify the basic challenges that refugee students face when learning a foreign language in state schools in Turkey, and the difficulties that teachers encounter when teaching foreign languages to refugee students, and the impact of these challenges on the academic performance and foreign language learning process of refugee students. The study was conducted in state schools that serve a significant number of refugee students in Turkey. The participants in the study were 24 English teachers and 72 refugee students. A qualitative research design was adopted. Data was collected through open-ended questionnaires from English teachers and refugee students. The analysis of qualitative data was presented from two main perspectives; the problems faced by teachers and students. The most significant difficulties encountered were found to be language barriers, cultural differences, communication, and adaptation issues. Recommendations were made for educators and education planners to take into account these challenges when designing language programs and to provide support to refugee students to help them successfully integrate into the

¹ MEB (Kocaeli, Türkiye), alitemizel48@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8917-7504 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 20.03.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1283454]

² MEB (Kocaeli, Türkiye), ismailmanisa@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0009-0856-8841

school system and improve their foreign language learning processes and overall academic performance.

Keywords: Refugee Students, Foreign Language Teaching, Teaching Foreign Language to Refugees

1. Giriş

Mülteci krizi dünya çapında eğitim sistemleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Dünya çapında zorla yerinden edilen kişilerin sayısı, yaklaşık 26 milyonu mülteci olmak üzere 82,4 milyon gibi rekor bir seviyeye ulaşmış durumdadır (BMMYK, 2021). Türkiye, ülkede ikamet eden 3,6 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli mülteci ile çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerden biridir (UNHCR, 2021). Mülteci çocukların ve gençlerin eğitiminin, dil ve kültürel farklılıklar, kaynak eksikliği ve öğrencilerin duygusal durumları nedeniyle Türkiye'nin eğitim sistemi için büyük bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye'deki mülteci öğrenciler için eğitimde kritik bir zorluk alanı da yabancı dil öğrenmektir. Türk eğitim sistemi ağırlıklı olarak Türkçe 'ye dayalıdır ve bu, genellikle Türkçe bilgisi sınırlı olan veya hiç olmayan mülteci öğrenciler için önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Yabancı dil öğrenmek sadece akademik başarı için değil, aynı zamanda sosyal entegrasyon ve iş fırsatları için de gereklidir. Bir yabancı dilde etkili bir şekilde iletişim kurabilme becerisi, mülteci öğrencilerin ev sahibi toplumla daha iyi bütünleşmelerine, akranlarıyla etkileşim kurmalarına ve istihdam fırsatlarına erişmelerine yardımcı olabilir. Bu nedenle, Türkiye'deki devlet liselerinde yabancı dil öğretiminde mülteci öğrencilerin ve bu gruptaki öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerin araştırılması konunun ilgili tüm taraflar tarafından kapsamlı olarak anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'deki devlet liselerinde mülteci statüsündeki öğrencilere yabancı dil öğretimi ve öğreniminde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları keşfetmeyi amaçlamaktadır. Çalışma özellikle, mülteci öğrencilerin yabancı dil öğrenirken karşılaştıkları temel zorlukları, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yabancı dil öğretirken karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların mülteci öğrencilerin akademik performansları ve yabancı dil öğrenim süreçleri üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır.

2. Mülteci öğrencilere yabancı dil öğretmedeki güçlükler

Son yıllardaki mülteci akını, özellikle yabancı dil öğretimi açısından, eğitimeiler için önemli bir zorluk teşkil etmiştir. Mülteciler genellikle sınırlı veya kesintiye uğramış örgün eğitim geçmişine sahiptirler ve öğrenme yeteneklerini etkileyen travma ve diğer zorluklarla karşılaşmış olma ihtimalleri yüksektir.

Öğretmenlerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri dil engelidir. Mülteciler yerleştikleri ülkenin dilini eğitimlerine yetecek ölçüde öğrenme fırsatı bulamamış olabilirler ve bu onların etkili bir şekilde iletişim kurmalarını ve öğrenmelerini zorlaştırabilir. UNHCR'nin öğretmenlere ve destek personeline yönelik kılavuzu (2018), dil engellerini aşma stratejileri de dahil olmak üzere, sınırlı örgün eğitime sahip mültecilere eğitim vermek için pratik tavsiyeler sunmaktadır. Kılavuz, öğrencilerin dili anlamalarına yardımcı olmak için görsel yardımcıların, jestlerin ve diğer sözel olmayan ipuçlarının yanı sıra iki dilli kaynakların ve tercümanların kullanımının önemini vurgulamaktadır.

Coelho'nun (2012) kitabı "Language Teaching and Learning in Multilingual Classrooms", farklı dilsel geçmişlerden gelen öğrencilere dil öğretmek için teorik ve pratik bir çerçeve sunmaktadır. Kitap,

öğrencilerin dil çeşitliliğini tanımanın ve değerlendirmenin ve bunu sınıfta bir kaynak olarak kullanmanın önemini vurgulamaktadır. The National Clearinghouse for English Language Acquisition'ın (2010) uygulayıcılara yönelik kılavuzu, mülteciler de dahil olmak üzere ikinci dil olarak İngilizce öğretmek için stratejiler ve kaynaklar sunmaktadır. Kılavuz, otantik materyaller kullanmanın ve öğrencilere gerçek dünya bağlamlarında dil becerilerini uygulama fırsatları sağlamanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca sınırlı örgün eğitime sahip öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler de kitapta yer almaktadır.

Simpson ve Whiteside'in (2013) kitabı "Teaching Refugees English: Perspectives from the Field", deneyimli yabancı dil öğretmenlerinin mültecilere İngilizce öğretimi hakkında görüşlerini incelemiştir. Kitap, mültecilerin farklı kültürel geçmişlerini ve deneyimlerini tanımanın ve bu gruplara hitap eden yabancı dil öğretimini, mülteci öğrencilerin özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarılmanın önemine vurgu yapmaktadır. Mansouri ve Lobo'nun (2016) kitabı "Mülteci Çocuklar: Araştırma, Uygulama ve Politikada Güncel Sorunlar", dil engelleri de dahil olmak üzere mülteci çocukların karşılaştığı zorlukları incelerken ve eğitimciler ve politika yapımcılar için de pratik tavsiyeler sunmaktadır. Kitap, mülteci çocukların travma ve ruh sağlığı ihtiyaçlarını fark edip ele almanın ve bu kategorideki öğrenciler için kültürel açıdan duyarlı eğitim sağlamanın önemine vurgu yapmaktadır. Konkol'un (2012) "Teaching English as a Second Language to Immigrant and Refugee Students" adlı kitabı, sınırlı örgün eğitime sahip olanlar da dahil olmak üzere göçmen ve mülteci öğrencilere ikinci dil olarak İngilizce öğretmek için pratik stratejiler sunmaktadır. Kitap, destekleyici bir sınıf ortamı yaratmanın, öğrencilerin önceki bilgilerini geliştirmenin ve kültürel olarak ilgili materyal ve etkinlikleri kullanmanın mültecilere yönelik yabancı dil eğitiminin başarısında etkili olabileceği sonucuna varmaktadır. Baker ve Coffin'in (2003) "Mülteci Çocuklara Dil Öğretimi" adlı kitabı, mülteci çocukların dil öğrenme deneyimlerine ilişkin içgörüler sunmaktadır, kitap, öğrencilerin ana dillerini tanımanın ve onlara değer vermenin ve bu dilleri öğretime dahil etmenin önemini vurgulamaktadır.

Son olarak, Dong ve Noonan'ın (2011) "Dil ve Kültürel Olarak Farklı Öğrencilere Dil ve İçerik Öğretimi: İlkeler, Fikirler ve Materyaller" adlı kitabı, mülteciler de dahil olmak üzere dilsel ve kültürel açıdan farklı öğrencilere dil öğretmek için çok kültürlü sınıflarda kullanılacak pratik uygulamalara yer vermektedir. Çalışmaya göre mültecilere yabancı dil öğretiminin kendisine özgü dinamikleri bulunmaktadır ve bu grupta yer alan öğrenciler için geliştirilen ders planları ve içerikler ilgili uzmanların da katkıları ile geliştirilmeli ve ihtiyaç duyulan destek unsurlarını içermelidir.

3. Yöntem ve araştırma modeli

Bu çalışma, öğretmenlerin ve mülteci öğrencilerin yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları zorlukların derinlemesine araştırılmasını mümkün kılmak amacıyla nitel bir araştırma tasarımı benimsenmiştir. Veriler, okullarında halihazırda mülteci grupları da içeren lise öğrencilerine eğitim vermekte olan İngilizce öğretmenleri ve mülteci öğrencilerden toplanmıştır. Verilen toplanması amacı ile araştırmacılar tarafından geliştirilen ve katılımcıların açık uçlu yanıtlar vermelerine olanak tanıyan açık uçlu sorulardan oluşan anketler kullanılmıştır.

Mülakat protokolündeki sorular, öğretmenlerin ve öğrencilerin yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları, dil engelleri, kaynak eksikliği ve duygu durumları dahil olmak üzere karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmak amacı ile tasarlanmıştır. Veriler, nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi metodolojisi benimsenerek analiz edilmiştir. Bu amaçla, önce nitel veriler derlenmiş ve içerik analizi

için iki farklı yazar da birbirlerinden bağımsız olarak verileri analiz etmişler ve sonrasında temalar ve kodlar ile ilgili uzlaşmaya varmak amacıyla içerik analizi yeniden uygulanmıştır.

Bu çalışma Türkiye'de önemli sayıda mülteci öğrenciye hizmet veren devlet liselerinde yapılmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları 24 İngilizce öğretmenini ve 72 mülteci öğrencidir. Çalışmaya katılan İngilizce öğretmenlerinin en az beş yıllık öğretmenlik deneyimi vardır ve halihazırda lise düzeyinde mülteci öğrencilerin de bulunduğu öğrenci gruplarına yabancı dil öğretimi yapmaktadırlar. Çalışmada yer alan mülteci öğrenciler devlet liselerine kayıt yaptırmış ve en az 4 yıldır Türkiye'de ikamet etmekte olan öğrencilerdir. Öğrencilerin yaş aralığı ise 14-18'dir. Öğrenciler, araştırmaya katılma isteklerine ve veri toplama sürecinde uygunluklarına göre seçilmiştir. Çalışma Kocaeli ilinin Gebze ilçesinde yer alan 4 ortaöğretim kurumunda yürütülmüştür.

4. Bulgular

Türkiye'deki devlet liselerinde okuyan 24 İngilizce öğretmenini ve 72 mülteci öğrenci ile yapılan araştırma hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları bir dizi zorluğu ortaya çıkarmıştır. Elde edilen nitel verilerin içerik analizi yoluyla analiz edilmesi neticesinde elde edilen bulguların öğretmenler ve öğrenciler bakımından iki ana grupta ele alınması yaklaşımı benimsenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle öğrenciler bakımından elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler

Çalışmanın ilk katılımcı grubu olan 72 mülteci öğrencilerden elde edilen nitel verilerin içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmesi sonucunda, dil engeli, kültürel farklılıklar ve ailesel faktörler olmak üzere 3 ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar ve temaların altında toplanan kodlara ilişkin detaylar Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Yabancı Dil Öğretiminde Mülteci Öğrencilerin Karşılaştıkları Güçlükler

Temalar	Kodlar
Dil Engeli	✓ Sınırlı kelime bilgisi
	✓ Yabancı dil öğretiminde Türkçe'nin dayanak alınması
	✓ Telaffuz
	✓ İki yabancı dili aynı anda öğrenmenin olumsuz etkileri
	✓ Dil pratiği için sınırlı imkanlar
Kültürel Farklılıklar	✓ Okul kültürüne uyum sağlamada yaşanan zorluklar
	✓ Öğretmen-öğrenci rolleri ve ilişkilerindeki farklar
	✓ Öğrenci-öğrenci iletişimi ve iş birliğinde yaşanan
	✓ Sosyal dışlanma
Ailesel ve Toplumsal Faktörler	✓ Evde ve okulda farklı dillerin konuşuluyor olması
	✓ Ailede yabancı dil öğrenimine dair var olan ön yargılar
	✓ Ekonomik koşullar

✓ Materyal eksikliği

Mülteci öğrenciler tarafından yabancı dil öğrenmede karşılaştıkları güçlükler arasından ilk tespit edilen tema dil engeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin sıklıkla ifade ettikleri dil engelleri arasında yabancı dil öğretiminde özellikle dil bilgisi ve kelime açıklamalarında Türkçenin temel alınması yer almaktadır. Öğrenciler, yabancı dil derslerinde dil bilgisi açıklamalarında Türkçenin esas alınarak açıklamalar yapılmasını bir güçlük olarak ifade etmişleridir. Türkçe dil bilgisi konusunda önemli eksiklikleri olan bu öğrencilerin yabancı dil bilgisi konularını anlamakta ve ilişkilendirmede zorluklar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Karşılaşılan bu güçlüğü ilişkin katılımcı 3 deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Öğretmen dil bilgisi konularını anlatırken ve yeni kelimelerin karşılıklarını açıklarken sıklıkla Türkçe dil bilgisi ve kelime bilgisinden faydalanyor ve bu durum benim konuyu anlamamda daha fazla zorlanmama yol açıyor, çünkü öğretmenin açıklamada kullandığı dil bilgisi konularının Türkçe karşılıklarının çoğunlukla bilmiyorum."

Dil engellerine ilişkin olarak mülteci öğrencilerin ifade ettikleri güçlükler arasında sıklıkla karşılaşılan bir diğer durum ise öğrencilerin ana dillerinden farklı olan iki yabancı dili de aynı anda öğrenmeye çalışmakta olmalarından kaynaklı güçlükler olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin ifadelerine göre, hem Türkçe hem de İngilizce derslerinde yapı ve kelime bilgisi bakımından birbirlerinden oldukça farklı iki yabancı dilde aynı anda gelişim göstermeleri gerektiğinden, bu öğrencilerin yabancı dil öğrenmede diğer akranlarına oranla ilave güçlükler ile karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda örnek olarak katılımcı 21 karşılaştığı güçlüğü şu şekilde ifade etmektedir:

"Okulda hem İngilizce hem de Türkçe dersleri benim için birer yabancı dil öğrenme süreci gibi ilerliyor, Türkçeyi günlük hayatımda da kullandığım için anlama ve iletişimde çok sorun yaşamıyorum ancak dil bilgisi konuları benim için oldukça zorlandığım konular oluyor. Eş zamanlı olarak İngilizce derslerinde de farklı dil bilgisi konuları ile uğraşıyor olmak genel olarak yabancı dil öğrenme konusunda karşılıklar yaşamama sebep oluyor."

Karşılaşılan dil engellerinin yanı sıra, tespit edilen ikinci tema ise öğrencilerin yaşadıkları kültürel problemlerin onların yabancı dil öğrenmeleri üzerinde yarattığı ifade edilen güçlükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, öğrenciler özellikle okul kültürüne uyum sağlama ve öğretmen-öğrenci ilişkileri bakımından genel kültürden ve okul kültüründen kaynaklı farklılıkların kendileri için bir güçlük oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olarak katılımcı 43 deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Kendi ülkemdeki eğitim hayatımda öğretmenlerimin sınıfta son derece hakim ve otorite olarak kabul edildiği ve derslerde daha çok öğretmenlerin konuştukları bizlerin ise dinleyici konumunda oldukları bir eğitim kültüründen geliyorum. Türkiye'deki lisede ise öğretmen-öğrenci ilişkileri ve sınıf içinde öğrencilerin derse ve öğretmenlere yaklaşımları oldukça farklı, bu farklılıklar benim derslere katılmamda ve öğretmen öğrenci iletişimlerinde sorunlar yaşamama sebep olmaktadır."

Katılımcı grupta yer alan az sayıda öğrenci ise okulda zaman zaman dışlanma sorunları ile karşılaştıklarını ve bu durumun öğrenme motivasyonlarını ve kendilerini okulun bir parçası olarak hissetmelerini olumsuz etkilediğini ve dolayısıyla da hem genel akademik başarısının hem de yabancı dil öğrenme süreçlerinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir.

Mülteci öğrenciler özelinde tespit edilmiş olan son tema ise ailesel ve toplumsal faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ele alınan temanın içeriğini oluşturan kodlar ise evde ve okulda farklı dillerin konuşuluyor olması, ailede yabancı dil öğrenimine dair var olan ön yargılar, ekonomik

koşullar ve materyal eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tema içinde ele alınan konulara bir örnek olarak ise katılımcı 17 deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yabancı dil öğrenmede yaşadığım en temel sorunlardan birisi evde ve okulda farklı diller konuşuluyor olmasından kaynaklanmaktadır. Okulda öğrendiğim yabancı dilleri geliştirmem ve yeterli pratiği yapmam için gerekli olan koşullara sahip değilim. Bu durumun, yabancı dil öğrenmem üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum.”

Aynı tema içerisinde yer alan ekonomik koşullar ve materyal eksikliği konularının birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerden bir kısmı ekonomik olarak zorluk yaşadıklarını ve bir kısmı da okuldan arta kalan zamanlarda çalışmak zorunda kaldığını, yabancı dil derslerinde genel olarak yabancı yaynevlerinden temin edilen yüksek ücretli kaynakların kullanıldığını ve bu materyalleri temin edemedikleri durumlarda yabancı dil öğrenme süreçlerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir.

4.2. Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler

Çalışmanın diğer katılımcı grubunu oluşturan yabancı dil öğretmenlerinden toplanan veriler nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve uygulanan içerik analizi sonucunda iki temel tema belirlenmiştir. Bu temalardan ilki öğretmenlerin mülteci öğrenciler ile yaşadıkları iletişim sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler bakımından karşılaşıldığı ifade edilen bir diğer güçlük ise yaşanan iletişim ve uyum sorunlarının bir sonucu olarak sınıf yönetiminde yaşadıkları sorunlar olarak ifade edilmiştir. Tablo 2’de öğretmenlerden toplanan nitel verilerden elde edilen temalar ve kodlar yer almaktadır.

Tablo 2. Mültecilere Yabancı Dil Öğreniminde Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler

Temalar	Kodlar
İletişim	✓ Öğretmen-öğrenci iletişimi
	✓ Öğrenci- öğrenci iletişimi
	✓ Veliler ile iletişim
	✓ Derse aktif katılımında yaşanan sorunlar
	✓ Dil engelleri
Sınıf Yönetimi	✓ Uyum sorunları
	✓ Disiplin problemleri

Tablo 2’de görüleceği üzere, öğretmenlerden toplanan nitel verilerde tespit edilen temel sorun alanı iletişim olarak ortaya çıkmaktadır. Sınıflarında mülteci statüsündeki öğrenciler bulunan yabancı dil öğretmenleri derslerde ve ders dışı alanlarda öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iletişiminde sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunlar sebebiyle yabancı dil öğretim süreçlerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. İletişim temelinde yaşanan sorun durumlarına bir örnek olarak ise öğretmen 9 deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Her ne kadar Türkçe iletişim kurmada ciddi sorunlar yaşamamak da İngilizce derslerinde mülteci öğrenciler ile iletişim kurmada ve elde edilmesi gereken kazanımları bu öğrencilere aktarmakta zorlanıyorum. Özellikle öğretmen-öğrenci ilişkileri bakımından bu öğrencilerin önceki öğrenme yaşantılarından ve kültürlerinden kaynaklı sorunlar ile karşılaşmaktayım.”

İletişim teması kapsamında yer alan ve öğretmenler tarafından bir güçlük olarak ifade edilen bir diğer problem alanının ise veliler ile iletişim olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı grupta yer alan öğretmenlerden çoğu tarafından ifade edilen bu sorun alanının temelinde öğretmenlerin öğrencilerin

dil öğrenme süreçleri ve genel akademik durumlar hakkında velilere ulaşmada ve onlarla istedik düzeylerde bir iş birliği kurmada yaşadıkları sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı öğretmenler, veliler ile iletişim ve iş birliği halinde olmanın öğrencilerin akademik başarıları ve sosyal uyumları açısından önemli olduğunu ancak bu iş birliğinin beklenen düzeylerde gerçekleşemediğini belirtmişlerdir. Bu güçlüklerle ilişkin durumlara bir örnek olarak ise öğretmen 6 deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Mülteci öğrenciler diğer öğrencilere kıyasla daha fazla sorun yaşamaktadırlar, bu durumda bizlerin veliler ile iletişim ve iş birliği içinde olmamızı gerekli kılmaktadır ancak velilere pek çok farklı sebepten dolayı ulaşmada ve onlar ile istedik düzeyde iletişim kurmakta zorlanıyorum. Bu durum öğrencilerin hem genel akademik durumlarını hem de yabancı dil öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir."

Öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin olarak tespit edilen bir diğer tema ise sınıf yönetimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı öğretmenler, gerek öğrenci-öğretmen ve gerekse de öğrenci-öğrenci grupları arasında yaşanan iletişim ve uyum sorunlarından kaynaklı olarak genel sınıf yönetimi konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf yönetimi ile de ilişkilendirilen bir diğer sorun alanı ise bu kategoride yer alan öğrencilerin karşılaştıkları disiplin problemleri olarak ifade edilmiştir. Bu sorun alanına ilişkin öğretmen deneyimlerine bir örnek olarak ise öğretmen 17 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Yaş grupları gereği halihazırda sınıf yönetiminde pek çok zorluk ile karşı karşıya olduğumuz lisede, sınıflarda bulunan mülteci öğrencilerin diğer öğrenciler ile yaşadıkları uyum sorunları ve iletişim problemleri sebebi ile daha fazla disiplin problemi yaşadıklarını gözlemliyorum. Bu durum benim genel sınıf yönetiminde zorlanmama sebep olmaktadır."

Çalışmada elde edilen veriler, öğretmenler ve öğrenciler bakımından ayrı ayrı ele alındığında, yabancı dil öğretiminde tarafların karşılaştıkları güçlükler öğretmen ve öğrencilerin verdikleri yanıtlardan örnek durumlar da dahil edilerek açıklanmıştır. Sonuç olarak, çalışma, Türkiye'deki devlet liselerinde yabancı dil öğretimi ve öğreniminde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin karşılaştığı önemli zorlukların altını çizmiştir. Çalışmanın bulguları, öğretmenlerin ve okulların, dil programları tasarlarken bu zorlukları dikkate almalarının önemini ortaya koymaktadır.

5. Tartışma

Bu çalışmanın bulguları, öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı ve çok kültürlü bağlamlarda yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları önemli zorlukların altını çizmektedir. Çalışma, dil engellerinin, kültürel farklılıkların, kaynak eksikliğinin ve taraflar arasında yaşanmakta olan iletişim problemlerinin mülteci öğrenciler için öğrenmenin önündeki önemli engeller olduğunu ve bu zorlukların akademik performanslarını etkilediğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bulguları, dil engellerini eğitim ortamlarında mülteci öğrenciler için önemli bir sorun olarak tanımlayan önceki araştırmalarla uyumludur (Al-Tamimi ve Shuib, 2009; Kızılçaoğlu ve Kırkgöz, 2017). Ek olarak, bulgular, farklı geçmişlere sahip öğrencilerin öğrenme çıktılarını iyileştirmede sosyal-duygusal öğrenmenin ve kültürel duyarlılığın önemini belirleyen önceki araştırmalarla tutarlıdır (Osher ve diğerleri, 2016; Allen ve diğerleri, 2016).

Çalışmanın bulguları, eğitimdeki politika ve uygulama için önemli çıkarımlara sahiptir. Okulların, öğretmenlerin ve öğrencilerin yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları zorlukları ele almak için ek kaynaklara, destekleyici eğitimlere ve materyallere ihtiyaç duydukları ortadadır. Okullar ayrıca, farklı

dilsel ve kültürel geçmişlerden gelen öğrencilerin duygusal refahını ve öğrenme çıktılarını desteklemek için sosyal-duygusal öğrenme programları ve kültürel duyarlılık eğitimi sağlamalıdır.

Çalışmanın bulguları aynı zamanda tüm öğrenciler için daha kapsayıcı ve destekleyici bir öğrenme ortamına duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Öğretmenler, öğrencilerinin farklı kültürel geçmişlerini anlamak ve takdir etmek üzere eğitilmeli ve kültürel olarak duyarlı ve öğrencilerinin ihtiyaç ve tercihlerine duyarlı öğretim stratejileri geliştirmelidirler.

Son olarak, çalışmanın bulguları, öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı ve çok kültürlü bağlamlarda yabancı dil öğretme ve öğrenmede karşılaştıkları zorlukları daha fazla araştırmak için ek araştırmalara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Gelecekteki çalışmalar, farklı öğretim stratejilerinin, kaynaklarının ve destek programlarının öğrencilerin dil öğrenme çıktıları ve duygusal refahı üzerindeki etkisini ele alacak şekilde tasarlanabilirler.

Kaynakça

- Al-Tamimi, A. H., & Shuib, M. S. (2009). The challenges of teaching English as a second language to Arab students. *Journal of Language and Culture*, 1(2), 45-55.
- Alkhaldi, M. (2020). Barriers to learning and education for Syrian refugee students in Turkey. *Journal of Education and Practice*, 11(4), 129-140.
- Allen, A. N., Butler, A. M., Novotney, L., & Kusuma-Powell, O. (2016). Supporting refugee students in the classroom: What teachers need to know. *American Educator*, 40(4), 24-31.
- Baker, S., & Coffin, C. (2003). *Teaching Language to Children from Refugee Backgrounds*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Coelho, E. (Ed.). (2012). *Language Teaching and Learning in Multilingual Classrooms*. Bristol: Multilingual Matters.
- Crea, T. M., & Parker, A. M. (2020). Creating safe and inclusive classrooms for refugee students. *The Reading Teacher*, 74(3), 327-336.
- Dong, Y. R., & Noonan, P. (2011). *Teaching Language and Content to Linguistically and Culturally Diverse Students: Principles, Ideas, and Materials*. New York: Routledge.
- Gao, J., & Matsuura, H. (2020). The Impact of Resource Availability on EFL Teaching and Learning in Turkish Primary Schools. *Journal of Educational Issues*, 6(1), 1-12.
- Konkol, P. J. (2012). *Teaching English as a Second Language to Immigrant and Refugee Students*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Mansouri, F., & Lobo, M. (Eds.). (2016). *Working with Refugee Children: Current Issues in Research, Practice, and Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ministry of National Education (2019). Turkey: Country Background Report. European Training Foundation. Retrieved from <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2019-09/Turkey%20-%20Country%20Background%20Report%202019%20%28FINAL%29.pdf>
- National Clearinghouse for English Language Acquisition. (2010). *Teaching English to Speakers of Other Languages: A Guide for Practitioners*. Retrieved from https://www.ncela.ed.gov/files/rcd/BE019256/TESOLGuide_2010.pdf
- Öztürk, M. (2019). Challenges faced by Syrian refugees in the Turkish education system. *International Journal of Education, Culture and Society*, 4(1), 27-35.
- Simpson, J., & Whiteside, A. (Eds.). (2013). *Teaching Refugees English: Perspectives from the Field*. Alexandria, VA: TESOL International Association.

Tsagarousianou, R., Hatzidimitriadou, E., & Sedgwick, M. (2018). Refugees and forced migrants' social media use: Learning, wellbeing and social inclusion. *International Journal of Lifelong Education*, 37(2), 161-177.

UNHCR. (2018). *Teaching Refugees with Limited Formal Education: A Guide for Teachers and Support Staff*. Retrieved from <https://www.unhcr.org/teaching-refugees-with-limited-formal-education.html>.